

Asia: VM183:00/2017 ja VM/1631/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

2. Arvionne lukuun 2 Nykytila

-

3. Arvionne lukuun 3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Jyväskylän yliopisto kannattaa yleisesti ottaen pyrkimystä moninkertaisen ja osittain päällekkäisen sääntelyn korvaamisesta kokoavalla ja selkeyttävällä lainsäädännöllä, sähköisen säilyttämisen edistämistä sekä asiakirjahallinnon ja kokonaisarkkitehtuurinäkökulmien nostamista esille. Sen sijaan lakiehdotus vaikuttaa kuitenkin olevan keskeneräinen sekä linjausten ja pykäläkirjausten että vaikutustenarvioinnin osalta.

Jyväskylän yliopisto näkisi hyvänä, että valmistelua jatkettaisiin ja edelleen kehitelty esitys läpikävisi vielä uuden lausuntokierroksen.

5. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 1 yleiset säännökset (pykälät 1-4 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

6. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 2 Julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleinen ohjaus (pykälät 5-9 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

7. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 3 Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen (pykälät 10-12 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Jyväskylän yliopistossa, kuten monessa muussakin korkeakoulussa, on kokonaisarkkitehtuurityö käynnissä. Kaikkien tietovarantojen kuvaaminen edellyttää huomattavasti suurempaa työtä kuin lakiesityksessä mainittu 1-2 htv. Esitys on oikeilla linjoilla sen suhteen, että prosessit ja muut kokonaisarkkitehtuurinäkökulmat on kuvattava ja saatava hyvän suunnittelun piiriin. Lain vaatimukset on kuitenkin syytä harkita tarkkaan siten että ne palvelevat optimaalisesti toiminnan muutosta ja kehitystä.

Lakiehdotuksesta ei myöskään täysin käy ilmi mikä on uudeksi lisävelvoitteeksi asetetun asiarekisterin suhde velvoitteeseen laatia tiedonhallintakartta ja tiedonhallintamalli.

8. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 4 Tietoturvallisuus (pykälät 13-18 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Turvallisuusselvitysten tulisi kohdentaa vain niihin tehtäviin tai rooleihin, jotka riskiarvion perusteella edellyttävät erityistä luotettavuutta. Sääntelyssä olisi hyvä korostaa tässäkin yhteydessä riskiarvion merkitystä, jotta välttyttäisiin tarpeettomien selvitysten tekemiseltä.

Tietojärjestelmien ja niiden valvonnan rakentaminen sellaisiksi, että väärinkäytökset havaitaan nopeasti, ja riittävien lokitietojen kerääminen ja analysointi tietojärjestelmissä tehdyistä toimenpiteistä, ovat luotettavampia keinoja varmistaa tietojen riittävä suojaaminen ja keino havaita väärinkäytökset. Teknisten ratkaisujenkin tulee kohdistua riskiperusteisesti oikeisiin kohteisiin. Kustannusvaikutukset voivat kuitenkin olla merkittävän suuria. Sääntelyä voisi tältä osin täsmentää jatkovalmistelussa.

Vaatus käsittelyn suunnittelusta siten, että julkinen ja salassa pidettävä tietosisältö voidaan erottaa vaivatta toisistaan, on hyvä. Tähän voi liittyä kuitenkin merkittäviä kustannusvaikutuksia, jos sääntely kohdistuu myös olemassa oleviin järjestelmiin. Lisäksi on syytä tunnistaa haasteet siltä osin kuin kyse on ulkopuolisten tahojen laatimista asiakirjoista, joista tulee viranomaisen asiakirjoja.

Pykälä koskien tietojen siirtoa tietoverkoissa jää epäselväksi, koska tietoverkko terminä ei ole teknisesti yksiselitteinen.

9. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 5 Turvallisuusluokittelu (pykälät 19-22 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

10. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 6 Asian ja palvelujen tiedonhallinta (pykälät 23-26 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

11. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 7 Tietoaineistojen muodostaminen ja sähköinen luovutustapa (pykälät 27-31 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Sähköisen säilyttämisen edistäminen pyrkimyksenä on kannatettava. Velvoitteen ulottamista koskemaan kaikkea nykyisin analogisessa muodossa olevaa tai tulevaisuudessa syntyvää tietoaineistoa, tulisi kuitenkin vielä harkita. Pykälän voisi kirjata ohjaavaan muotoon, jolloin se

mahdollistaisi tapauskohtaisen harkinnan, joka olisi tarpeen mm. vain määräajan säilytettävien analogisten aineistojen osalta, esimerkkinä tästä opintosuoritukset.

12. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 8 Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi (pykälät 32-38 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Kautta lakiehdotuksen korostetaan tieteellisen tutkimuksen edellytysten turvaamista. Yliopistojen näkökulmasta merkittävä muutos olisi kuitenkin se, että ne tulisivat itse määrittämään mikä kuuluisi kansalliseen kulttuuriperintöön ja vastaamaan myös tämän säilyttämisestä. Kansallisen koordinaation puutteen vuoksi tässä on kuitenkin vaara, että ajastamme jää tuleville sukupolville ja tulevalle tutkimukselle satunnainen aineistokokonaisuus, jossa eri tiedonhallintayksiköiden välisten vertailujen tekeminen on mahdotonta.

Tieteellisten tutkimusaineistojen arkistoinnin osalta lakitekstin sanamuodoissa tulisi huomioida tarve valita tarkoituksenmukainen data-arkisto eri tyyppisille tutkimusaineistoille. Nyt sanamuoto ohjaa hajautettuun tutkimusaineistojen arkistointiin, mikä ei parhaalla mahdollisella tavalla tue niiden jatkokäyttöä.

Esitetyt pykäläluonnokset ja perustelut lähestyvät tieteellisen tutkimuksen rekisterinpitäjän käsitettä vain yhdestä näkökulmasta sivuuttaen esimerkiksi tilauksesta tehtävät tutkimushankkeet. Muutoinkin olisi hyvä välttää tietosuoja-asetuksen soveltamisen tulkintaa tarpeettomasti tämän kokonaisuuden yhteydessä. 37§:ään sisältyvästä tutkimusaineiston elinkaaren vaiheen transitiosta voi tulla hankala prosessi yliopistoille. Tutkijaa ei myöskään lähtökohtaisesti veloiteta luovuttamaan aineistoa yliopistolle vaan se tapahtuu sopimusperusteisesti. Epäselväksi tällöin jää toteutuuko komission suositus tieteellisen tiedon saatavuudesta ja säilyttämisen tehostamisesta.

13. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 9 Erinäiset säännökset (pykälät 39-40 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

14. Muut huomiot

-

Vaikutusten arviointi

Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen:

-

Tietoturvallisuus:

-

Asian ja palvelujen tiedonhallinta:

-

Tietoaineistojen luovuttaminen ja sähköinen luovutustapa:

-

Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi:

-

Muuta huomioitavaa:

Tiedonhallintayksiköille määritellään tehtäväksi järjestää työntekijöiden koulutus. Aineistonhallinnan ja arkistoalan koulutusta tarjoavat tällä hetkellä yliopistot, Jyväskylän yliopisto yhtenä keskeisimmistä toimijoista. Koulutustarve lain myötä tulisi olemaan valtava – ennen muuta täydennyskoulutuksen. Yliopistoilla ei nykyisellään ole resursseja vastata tähän tarpeeseen.

Lakiehdotuksesta ei selkeästi selviä mitkä ovat keskeisimmät muutokset tiedonhallinnan nykytilaan nähden. Epäselväksi jää myös se miksi luonnoksessa on haluttu määritellä terminologiaa osin uudelleen piittaamatta niiden jo vakiintuneista merkityksistä erityisalalla. Tämä vaikeuttaa osaltaan jo olemassa olevien ohjeistuksien ja kirjallisuuden ymmärtämistä.

Kertaluonteiset ja jatkuvat kustannukset on suurella todennäköisyydellä arvioitu aivan liian alhaisiksi. Kustannusten osalta merkittävää on myös se, ulotetaanko vaatimukset koskemaan jo olemassaolevia järjestelmiä ja aineistoja vaiko lain voimaantulon jälkeen käyttöönotettavia järjestelmiä ja syntyviä aineistoja.

Havila Marjo
Jyväskylän yliopisto